

آذربایجان پل اتصالی ترکیه به آسیای مرکزی

پس از استقلال جمهوری آذربایجان در سال ۱۹۹۱، تقریباً ترکیه نزدیکترین ارتباط را با این کشور قفقاز جنوبی داشته است و حالا حمایت ترکیه از آذربایجان در جنگ اخیر با ارمنستان می‌تواند نتایج بسیار بیشتری داشته باشد، چون ترکیه از موقعیت جغرافیایی آذربایجان به عنوان سکوی پرشی برای رسیدن به آسیای مرکزی استفاده می‌کند.

آران نیوز؛ پس از استقلال جمهوری آذربایجان در سال ۱۹۹۱، تقریباً ترکیه نزدیکترین ارتباط را با این کشور قفقاز جنوبی داشته است و حالا حمایت ترکیه از آذربایجان در جنگ اخیر با ارمنستان می‌تواند نتایج بسیار بیشتری داشته باشد، چون ترکیه از موقعیت جغرافیایی آذربایجان به عنوان سکوی پرشی برای رسیدن به آسیای مرکزی استفاده می‌کند. در واقع، آنکارا می‌تواند از اهرم های اقتصادی و فرهنگی، در کنار تمایل کشورهای آسیای مرکزی برای تنوع بخشیدن به روابط خارجی خود برای کاهش نفوذ مسکو و پکن استفاده کند.

ترکیه اخیراً یک تغییر رو به رشد اوراسی‌گرایی را در سیاست خارجی خود نشان داده است. رشد اقتصادی چین و وزن رو به رشد ژئوپلیتیکی، بسیاری از کشورهای اوراسیا را وادار کرد تا سیاست های خارجی خود را مجدداً تنظیم کنند. نگاه به شرق به یک هنجار جدید تبدیل شده و شاید ایران و روسیه مهمترین نمونه باشند. اخیراً نیز ترکیه شروع به یک سیاست شرق گرا با آرمان های ژئوپلیتیکی خود کرده است. آنکارا به امید ایجاد اتحاد با سایر کشورهای ترک زبان: قزاقستان، ازبکستان، قرقیزستان و ترکمنستان، به دنبال گسترش دامنه نفوذ خود به شرق تا آسیای مرکزی است.

تلاش ها برای گسترش نفوذ ترکیه به سمت شرق از مرز ۱۱۴ کیلومتری با گرجستان آغاز می‌شود که پایدارترین مسیر زمینی از ترکیه به دریای خزر و آسیای مرکزی را فراهم می‌کند. گرجستان و آذربایجان به عنوان سکوی پرشی برای ترکیه از نظر نفوذ به جمهوری های ترک زبان هستند. منطق ترکیه برای توسعه کریدور قفقاز جنوبی یا همان کریدور میانی، تاکنون دستاوردهای زیادی حاصل شده است.

در سال ۲۰۱۷، در مراسمی راه اندازی اولین قطار راه آهن تازه ساخته شده باکو و تفلیس &ndash؛&ndash؛ کارس (BTK) اعلام شد که که از دریای خزر و بندر دریایی آلات به شهر قارص در شرق ترکیه امتداد دارد. این امر زمینه را برای بهبود ارتباطات نه تنها در قفقاز جنوبی، بلکه برای کشورهای محصور در خشکی آسیای مرکزی نیز فراهم کرد. این پروژه یک کریدور ریلی را گشود که آسیای مرکزی را به طور بالقوه به بازارهای اروپایی از طریق قفقاز جنوبی متصل می‌کند.

بلندپروازی ترکیه برای قرار گرفتن خود به عنوان یک هاب ترانزیت انرژی با دسترسی به کشورهای آسیای مرکزی همراه است. خط لوله گاز طبیعی ترانس آناتولی، خط لوله ترانس آدریاتیک و خط لوله قفقاز جنوبی پتانسیل انتقال گاز از آن سوی دریای خزر به اروپا را دارند. دستیابی ترکیه به آسیای مرکزی نیز به دلیل نیازهای انرژی این کشور است. اگرچه آنکارا در سال ۲۰۲۰ کشفیات گازی بزرگ در دریای سیاه را اعلام کرد، اما این کشور همچنان تا حد زیادی به منابع انرژی خارجی وابسته است. از این رو، یافتن منابع جدید انرژی و اطمینان از اینکه نه روسیه و نه ایران انحصار کریدورهای حمل و نقل انرژی را ندارند، یک نگرانی ژئوپلیتیکی بزرگ برای ترکیه است.

کریدور میانی همچنین برای تکمیل طرح عظیم کمربند و جاده پکن در نظر گرفته شده است. در نوامبر ۲۰۱۵، آنکارا و پکن یادداشت تفاهمی در مورد همسویی طرح کمربند و جاده و کریدور میانی در اجلاس G۲۰ در آنتالیا امضا کردند. همچنین تعداد کانتینرهای چینی که از طریق کریدور ترانس خزر از طریق دریای خزر منتقل شده اند در سال ۲۰۱۹ نسبت به سال قبل ۱۱۱ درصد افزایش داشت. در ۱۹ دسامبر ۲۰۲۰، اولین قطار باری حمل بار از ترکیه به چین از طریق کریدور ترانس خزر سفر تاریخی خود را به پایان رساند. علاوه بر این، در اواخر سال ۲۰۲۰، قطارها از ترکیه به چین و با استفاده از مسیر BTK برای اولین بار ارسال شدند.

تاثیر جنگ قره باغ

جنگ دوم قره باغ علاقه ترکیه را به پیوند با آسیای مرکزی بیشتر کرده است. در حالی که حمایت ترکیه از آذربایجان را می‌توان با این واقعیت توضیح داد که باکو در سال های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۰ به بزرگترین تامین کننده گاز آنکارا تبدیل شد، اما آذربایجان نیز به عنوان سکوی پرشی برای آنکارا بوده است.

تنها دو ماه پس از آتش بس نوامبر در قره باغ، ترکیه قرارداد تجاری جدیدی با آذربایجان امضا کرد. ترکیه همچنین منافعی را در توافقنامه ژانویه آذربایجان و ترکمنستان می‌بیند که هدف آن توسعه مشترک میدان گازی دوستلوق (دوستی) در دریای خزر است.

اخیراً مولود چاووش اوغلو، وزیر امور خارجه ترکیه، علاقه مندی ترکیه به اکتشاف و توسعه مشترک با دو کشور را مورد تاکید قرار داد و گفته که نشست های سه جانبه در آینده نزدیک برگزار خواهد شد. پیشرفت در اطراف دوستلوق به طور بالقوه می‌تواند مانع مهمی را برای اجرای خط لوله ترانس خزر که به گاز از طریق قفقاز جنوبی به اروپا منتقل می‌شود، از بین ببرد.

یکی دیگر از نتایج جنگ قره باغ، ایجاد کریدور نخجوان است. بر اساس توافقنامه آتش بس ۱۰ نوامبر ۲۰۲۰، این منطقه نخجوان آذربایجان را از طریق ارمنستان به آذربایجان متصل می‌کند. این امر به ترکیه یک کریدور مستقیم به حوضه خزر می‌دهد و همانطور که ترک ها بطور غیرمستقیم پیشنهاد کرده اند، چینی ها نیز می‌توانند از آن استفاده کنند.

به کشورهای آسیای مرکزی امکان خوبی است. گزارش شده است که رهبران ازبکستان علاقه خاصی به تسلیحات ترکیه داشتند. علاوه بر این، چاووش اوغلو گفت که آنکارا در حال همکاری با ازبکستان بر روی یک معامله تجاری ترجیحی و توافقنامه تجارت آزاد است. موضوعات دیگری از جمله انرژی، تجارت و حمل و نقل نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

حضور اقتصادی ترکیه در منطقه آسیای مرکزی کماکان اندک است و ترکیه برای هیچ یک از کشورهای منطقه به جز ترکمنستان شریک تجاری اصلی نیست. با این وجود، ترکیه به دنبال ایجاد یک پایه اقتصادی و فرهنگی برای همکاری است که شامل ایجاد یک بازار مشترک برای کالاها، سرمایه گذاری، نیروی کار و خدمات تا سال های ۲۰۲۶-۲۰۲۸ است.

باوجود این تلاش ها برای تعامل بیشتر با منطقه، آنکارا با موانع بزرگی روبرو است. روابط با چین در این منطقه بسیار مهم است و باوجود تلاش های متعدد چین برای ایجاد روابط قوی تر با ترکیه از جمله سرمایه گذاری در صنعت، انرژی، حمل و نقل و مخابرات، معاملات قابل توجهی محقق نشده است. بنابراین، روابط با پکن اهمیت دارد چون با تلاش آنکارا برای ایجاد ارتباطات بهتر حمل و نقل و اقتصادی با آسیای مرکزی، جایی که چین از نظر اقتصادی مسلط بوده، مرتبط است.

نتیجه

پیش بینی قدرت یابی ترکیه در آسیای مرکزی همچنان تحت الشعاع تلاش های چین و روسیه قرار خواهد گرفت. با این وجود، تحرکات اخیر آنکارا نشان دهنده سیاست قوی تر ترکیه در قبال منطقه است که تا همین اواخر فاقد آن بوده است. در این میان نقش جمهوری آذربایجان برای ترک ها حیاتی است، چون موقعیت جغرافیایی این کشور می‌تواند به ترکیه اجازه دهد تا از طریق خزر به سمت شرق پیش برود.

توحید ورستان - کارشناس مسائل قفقاز